

รายงานการเข้าร่วมโครงการเอพีโอ
24-CL-06-GE-WSP-A Workshop on Transformation of the Informal Economy
ระหว่างวันที่ 17-19 มีนาคม 2568
ผ่านระบบการประชุมทางไกล

จัดทำโดย นายศิริณัฐ เมธิยานนท์
นักวิเทศสัมพันธ์ปฏิบัติการ กองการต่างประเทศ
สำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
วันที่ 16 พฤษภาคม 2568

ส่วนที่ 1 เนื้อหา/องค์ความรู้จากการเข้าร่วมโครงการ

1.1 ที่มาของโครงการ

เศรษฐกิจนอกระบบ (Informal Economy) หมายถึงกิจกรรมการทำงานและธุรกิจที่ไม่ได้อยู่ภายใต้กฎหมายหรือการคุ้มครองอย่างเต็มที่ โดยในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก สัดส่วนของผู้ที่ทำงานในภาคเศรษฐกิจนอกระบบสูงถึงร้อยละ 68.2 ของประชากรทั้งหมด (ข้อมูลจากองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO)) ซึ่งภาคเศรษฐกิจนอกระบบนั้นมีความเชื่อมโยงอย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิภาพการผลิตที่ต่ำและการเข้าถึงบริการทางการเงินที่จำกัด อันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม โดยรายงานของ APO ประจำปี 2567 ได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการมีนโยบายที่มีประสิทธิภาพเพื่อจัดอุปสรรคสำหรับธุรกิจนอกระบบ และพัฒนาทักษะและทุนมนุษย์ของแรงงาน เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลมีความพร้อมใช้งานและราคาถูกลง โดยเฉพาะในด้านการหางาน การศึกษา และการลงทะเบียนกับภาครัฐ จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงและพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจนอกระบบให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย การประชุมเชิงปฏิบัติการนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อสำรวจแนวทางนวัตกรรม รวมถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจนอกระบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เข้าใจขนาด ผลกระทบ และความท้าทายของเศรษฐกิจนอกระบบ
2. เรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางและนโยบายที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจนอกระบบ
3. สำรวจแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจนอกระบบ

1.2 เนื้อหาการอบรมระหว่างการเข้าร่วมโครงการ

1. หัวข้อ “Unpacking the Informal Economy: Challenges and Opportunities”

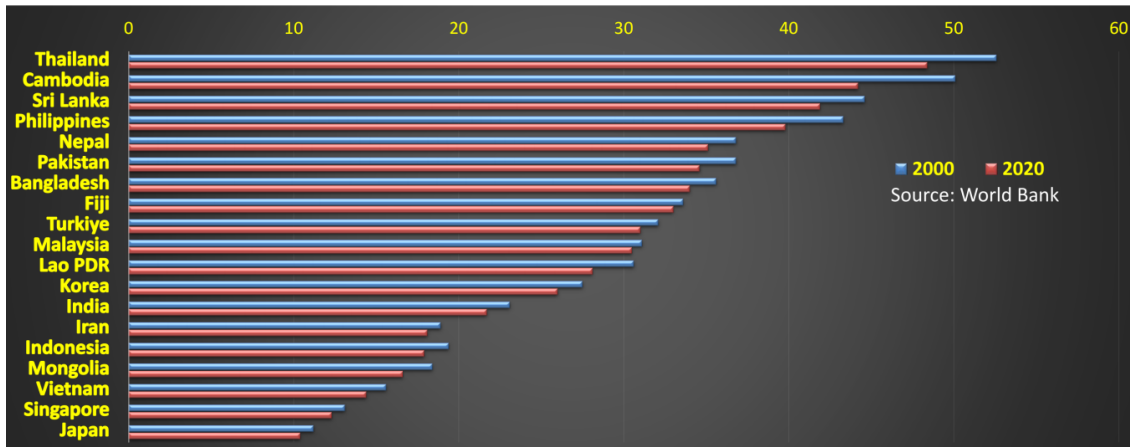
โดย George Wong

Managing Director & Principal Consultant, Hoclink Systems & Services Pte Ltd,
Singapore

คุณลักษณะของเศรษฐกิจนอกระบบ

เศรษฐกิจนอกระบบสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภทหลักตามลักษณะของการดำเนินงาน ได้แก่ 1) การจ้างงานอย่างไม่เป็นทางการ หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งปฏิบัติงานให้กับบริษัทหรือองค์กรใดๆ โดยไม่ได้มีการลงนามในสัญญาอย่างเป็นทางการ และไม่ได้รับสิทธิ์หรือผลตอบแทนในหน้าที่ เช่น พนักงานชั่วคราว หรือพนักงานทำความสะอาดที่เป็นการจ้างแบบรายวัน และ 2) กิจกรรมส่วนตัวอย่างไม่เป็นทางการ หมายถึง ธุรกิจที่ไม่ได้มีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการกับทางภาครัฐ และดำเนินการอยู่นอกเศรษฐกิจหลักในระบบ เช่น พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่ หรือธุรกิจส่วนตัวภายในครอบครัว ซึ่งทั้งสองประเภทยานั้นจะมีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกันอยู่หลายประการ อาทิ เป็นการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่นสูง ธุรกิจเข้าถึงได้ง่าย และมีประเภทที่หลากหลาย สินค้ามีราคาย่อมเยา และส่วนมากมักเป็นการดำเนินงานแบบเป็นนายตนเอง กล่าวคือ บุคคลนั้นเป็นทั้งผู้ประกอบการและพนักงานของธุรกิจของตน และสามารถกำหนดทิศทางของธุรกิจนั้นได้เอง

2. Contributes to GDP (%) - APO Countries

Unpacking the Informal Economy: Challenges and Opportunities
by Mr. George Wong © 2025 Hoclink Systems & Services Pte Ltd

ร้อยละของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ที่มาจากเศรษฐกิจนอกระบบของประเทศสมาชิก APO ในปี 2543 (สีน้ำเงิน) และปี 2563 (สีแดง) (ข้อมูลจากธนาคารโลก)

กว่าร้อยละ 60 ของแรงงานโลกทั้งหมดเป็นแรงงานในเศรษฐกิจนอกระบบ และคิดเป็นถึง 4 ใน 5 ของธุรกิจทั้งหมด โดยในประเทศไทยเอง ธุรกิจนอกระบบนั้นคิดเป็นมากกว่าร้อยละ 40 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ในปี 2563 ซึ่งนอกจากธุรกิจเหล่านั้นจะมีความสำคัญยิ่งต่อเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมแล้ว ยังมีความสำคัญต่อบุคคลที่อาจไม่มีโอกาสทำงานในเศรษฐกิจในระบบ เนื่องจากมีต้นทุนในการเริ่มต้นต่ำ มักไม่ต้องการความสามารถสูงนัก และเป็นธุรกิจที่บุคคลนั้นสามารถตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งถือเป็นการฝึกปรือความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการไปในตัว อีกทั้งยังมีส่วนช่วยในการสนับสนุนห่วงโซ่อุปทานระดับท้องถิ่นจากความต้องการวัตถุดิบ และนับเป็นสีสันจากความหลากหลายของประเภทธุรกิจเหล่านั้น ซึ่งจะเป็นอีกเอกลักษณ์หนึ่งของประเทศที่สามารถช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวได้

ความท้าทายของเศรษฐกิจนอกระบบ

แม้คุณลักษณะเด่นของเศรษฐกิจนอกระบบจะเป็นผลดีต่อบุคคลและผู้ประกอบการ แต่ก็ก่อให้เกิดความท้าทายในการดำเนินงานเช่นกัน โดยธุรกิจนอกระบบนั้นมักประสบปัญหาผลผลิตไม่สูงเท่าที่ควร เนื่องจากกระบวนการผลิตขาดประสิทธิภาพ อันเป็นเหตุจากต้นทุนและทักษะที่ต่ำกว่า และการเข้าถึงสาธารณูปโภคพื้นฐานที่จำกัด ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจนอกระบบนั้นมักขาดเอกสารหรือคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับการกู้ยืมเงิน ทำให้ไม่สามารถปรับปรุงและขยายกิจการของตนได้ตามจำเป็น นอกจากนี้ผู้ประกอบการและแรงงานนอกระบบยังไม่ได้รับสิทธิและความคุ้มครองในฐานะแรงงาน เช่น สิทธิในการรักษาพยาบาล บำนาญ และเงินสนับสนุนจากรัฐเมื่อว่างงาน ทำให้เสี่ยงต่อการตกสู่ภาวะยากจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ หรือการเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์ในตลาดอย่างฉับพลันเนื่องจากเหตุอันไม่คาดคิด

แนวทางการรับมือของภาครัฐ

เนื่องจากความไม่เป็นทางการของเศรษฐกิจนอกระบบ ผู้ประกอบการและแรงงานจึงอาจไม่ได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเหมาะสม ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความท้าทายในการรวบรวมข้อมูลของผู้ประกอบการและแรงงานเหล่านั้น ทั้งจากฝั่งภาครัฐที่เข้าถึงผู้ประกอบการได้ยากเพราะไม่มีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการ และจากฝั่งผู้ประกอบการที่ไม่ทราบแนวทางการให้ข้อมูล หรืออาจมองว่าเป็นเรื่องที่ยุ่งยากและซับซ้อน ดังนั้น ภาครัฐอาจพิจารณาแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการส่งเสริมการให้ความรู้ประชาชนถึงกระบวนการและขั้นตอนในการลงทะเบียนรับสิทธิ์หรือความช่วยเหลือต่างๆ พร้อมปรับปรุงให้กระบวนการเหล่านั้นมีความกระชับ ฉับไว และเข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น โดยอาจประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อให้ง่ายต่อการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจหลักในระบบ

ทั้งนี้ ภาครัฐอาจช่วยเสริมสร้างทักษะและความสามารถของแรงงานนอกระบบเพิ่มเติม ผ่านการจัดการฝึกอบรมและให้ความรู้ตามสมควร ทั้งในส่วนของการประกอบอาชีพ ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และทักษะอื่นๆ ที่จำเป็น อาทิ ทักษะการบริหารจัดการเงิน เพื่อผลักดันการต่อยอดธุรกิจ และการเข้ามาประกอบกิจการในระบบต่อไป

2. หัวข้อ “The Relationship between the Informal Economy and the Creative Economy in the Global South: Benefits and Affordances”

โดย Avril Joffe

UNESCO Chair in Cultural Entrepreneurship and Policy, member of the Global Creative Economy Council South Africa

ลักษณะของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

อุตสาหกรรมภาพยนตร์ของประเทศไนจีเรีย หรือที่เรียกอย่างไม่เป็นทางการว่า “นอลลีวูด (Nollywood)” หนึ่งในตัวอย่างเศรษฐกิจเชิงวัฒนธรรมที่เฟื่องฟูของซีกโลกใต้

เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) เป็นเศรษฐกิจที่ธุรกิจภายในเกี่ยวข้องกับสินค้าเชิงวัฒนธรรม ซึ่งบางส่วนเป็นสินค้าที่มีอาจจับต้องได้ อาทิ การเต้นแบบท้องถิ่น เพลง และภาพยนตร์ โดยส่วนใหญ่เป็นกิจการที่ดูแลโดยเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีความยืดหยุ่น อดทน และมีแนวคิดในการรังสรรค์แนวทางใหม่ๆ อยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้ กิจกรรมภายในเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จึงมักดำเนินการแบบนอกระบบเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากผู้ประกอบการกลุ่มดังกล่าวไม่ต้องการถูกจำกัดแนวการดำเนินงานของตนโดยกฎระเบียบหรือข้อบังคับของรัฐ อีกทั้งด้วยธรรมชาติของงานที่เป็นการจ้างงานเป็นครั้งคราว มีชั่วโมงประจำ ทำให้ไม่มีความจำเป็น หรือแรงจูงใจสำหรับผู้ประกอบการในการเข้าสู่เศรษฐกิจในระบบ

เศรษฐกิจนอกระบบและเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในซีกโลกใต้

กว่าร้อยละ 70 ของการจ้างงานในแอฟริกาใต้ชะฮารา และกว่าร้อยละ 62 ในแอฟริกาเหนือล้วนอยู่ในเศรษฐกิจนอกระบบ โดยตัวเลขดังกล่าวเพิ่มขึ้นจากเดิมในปี 2556 (ข้อมูลจาก ILO) ซึ่งมีสาเหตุหลักมาจากอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจในระบบที่ไม่สอดคล้องกับอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ทำให้ประชากรกลุ่มที่ไม่อาจเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจในระบบได้จำเป็นต้องขวนขวายหาแนวทางการประกอบอาชีพอื่นๆ ภายนอกกรอบเพื่อประทังชีวิต ทั้งนี้ ประชากรกลุ่มดังกล่าวถือเป็นประชากรส่วนใหญ่ของทวีป โดยรายงานความสามารถในการแข่งขันของทวีปแอฟริกาในปี 2560 คาดการณ์ว่าเมื่อมีประชากรเพิ่มคน 450 ล้านคน ทวีปแอฟริกาจะเกิดการตำแหน่งงานใหม่ขึ้นเพียง 100 ล้านตำแหน่ง หรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 22 ของจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น

ความไม่เป็นทางการและความยากจน

ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินกิจการอย่างไม่เป็นทางการและความยากจนนั้นมีความซับซ้อน โดยอาจกล่าวได้ว่าความยากจนนั้นเป็นทั้งต้นเหตุและผลลัพธ์ของความไม่เป็นทางการ เนื่องจากความยากจนจากการขาดโอกาสในการเข้าถึงตำแหน่งงานในเศรษฐกิจในระบบเป็นเหตุให้ประชากรต้องเลือกดำเนินกิจการนอกระบบแทน แต่ในขณะเดียวกัน ลักษณะงานในเศรษฐกิจนอกระบบ

นั่นมักส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของแรงงาน เนื่องจากเป็นงานที่ไม่มีความคุ้มครองทางสังคม ขาดสิทธิแรงงาน และไม่มีการกำกับดูแลสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน หรือในระดับผู้ประกอบการ ก็อาจประสบปัญหากำลังผลิตต่ำจากการขาดเงินทุน เทคโนโลยี หรือสาธารณูปโภคที่จำเป็นอย่างเพียงพอ

ด้วยธรรมชาติของเศรษฐกิจนอกระบบที่ไม่มีการลงทะเบียน หรือการเก็บรวบรวมข้อมูลใดๆ อย่างเป็นทางการ อีกทั้งยังไม่มีการควบคุมดูแลจากหน่วยงานใดๆ และไม่สามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผู้ประกอบการและแรงงานในเศรษฐกิจนอกระบบมักถูกมองข้าม หรือไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควรโดยภาครัฐ

ศักยภาพเด่น ความท้าทาย และโอกาสของเศรษฐกิจนอกระบบ

การดำเนินงานที่แตกต่างของผู้ประกอบการในเศรษฐกิจนอกระบบนั้นแฝงไว้ด้วยศักยภาพที่เป็นจุดเด่น และอาจนำมาใช้ประโยชน์โดยภาครัฐเพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมได้ โดยผู้ประกอบการเหล่านั้นมักต่อต้านแนวทางการปฏิบัติงานในระบบแม้มีโอกาส และมีเครือข่ายส่วนตัวภายนอกที่แข็งแกร่ง ซึ่งดำเนินการโดยเน้นความเชื่อใจกันของคนใกล้ชิดเป็นหลัก ส่งผลให้มีความยืดหยุ่นมากกว่าในการดำเนินงาน รวมถึงยังมีความยืดหยุ่นในด้านอื่นๆ ทั้งด้านสถานที่และเวลาปฏิบัติงาน วิธีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล หรือแม้กระทั่งช่องทางรายได้ที่มากกว่าอีกด้วย

อย่างไรก็ดี เศรษฐกิจนอกระบบก็มีความท้าทายที่แตกต่างเช่นกัน โดยกลุ่มบุคคลที่ถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมอยู่ก่อนแล้ว เช่น ชนกลุ่มน้อย ผู้หญิง หรือแรงงานต่างด้าวมักถูกกีดกันในเศรษฐกิจนอกระบบมากกว่าเศรษฐกิจในระบบ และการที่ไม่มีเอกสารการจ้างงาน หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ทำให้การกำกับดูแลโดยรัฐเป็นไปได้ยากลำบากและไม่ทั่วถึง อีกทั้งการเข้าถึงการศึกษา และการฝึกอบรมทักษะที่จำกัด ทำให้แรงงานในเศรษฐกิจนอกระบบต้องได้รับการพัฒนาในจุดนี้ก่อนที่จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ถึงแม้การขาดการเข้าถึงระบบของทางการจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ขัดขวางการเติบโตของเศรษฐกิจนอกระบบ แต่การออกกฎระเบียบเพื่อบังคับให้ผู้ประกอบการนอกระบบเข้ามาในระบบก็อาจไม่ใช่หนทางที่ถูกต้องเสมอไป เนื่องจากหนึ่งในเหตุที่ผู้ประกอบการเลือกดำเนินงานนอกระบบ อาจเกิดจากกระบวนการและขั้นตอนทางการในปัจจุบันที่ไม่เกิดประสิทธิผลเพียงพอ หรืออาจจะไม่มีความไม่เป็นธรรมต่อประชากรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดังนั้น ภาครัฐอาจพิจารณาส่งเสริมผู้ประกอบการเหล่านั้นผ่านการสนับสนุนให้มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตามรูปแบบที่พวกเขาสนใจ

ตัวกลางในฐานะนโยบายเพื่อตอบโจทย์เศรษฐกิจนอกระบบ

การประสานความร่วมมือจากหน่วยงานหรือองค์กรจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งจากภาครัฐเอง ภาคเอกชน หรือกระทั่งระดับบุคคลอาสาสมัคร ถือเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่สามารถช่วยส่งเสริมผู้ประกอบการนอกระบบได้โดยไม่สร้างแรงกดดัน โดยหน่วยงานหรือองค์กรนั้นจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเจรจาประนีประนอม ผู้แทน หรือผู้สนับสนุนระหว่างผู้ประกอบการและแรงงาน และหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรอื่นใดที่มีอำนาจเกี่ยวข้อง ซึ่งตัวกลางดังกล่าวอาจมีบทบาทในการสนับสนุนได้หลากหลาย เช่น การให้คำปรึกษาด้านธุรกิจ การจัดอบรมฝึกฝนทักษะ การสนับสนุนด้านการเงิน การจัดเตรียมสถานที่เพื่อฝึกอบรมหรือดำเนินกิจการ เป็นต้น

ตัวอย่างของตัวกลาง: Ololo Creative Hubs

ตั้งแต่ปี 2559 ได้มีการริเริ่มจัดตั้งและพัฒนาองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรในชื่อว่า Ololo Creative Hubs ในประเทศ ศรีลังกา ซึ่งมีลักษณะเป็นการจัดเตรียมสถานที่สำหรับผู้สนใจในการทำงานในเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ อันเป็นทั้งที่พักอาศัย และ พื้นที่ทำงานร่วมกัน (Co-working Space) รวมถึงเป็นที่จัดแสดงนิทรรศการตามโอกาส โดยมีจุดดึงดูดอยู่ที่อัตราภาษีสำหรับงานเชิงสร้างสรรค์ที่ต่ำที่สุดในโลก ดังนั้น นอกจากผู้อยู่อาศัยจะได้รับประโยชน์ในด้านของภาษีแล้ว ยังได้รับโอกาสในการเพิ่มพูนประสบการณ์ และฝีมือของตนผ่านการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับบุคคลในสายงาน และได้รับคำแนะนำจากบริษัทพัฒนาเมืองอีกด้วย

ด้วยปัจจัยที่กล่าวมานั้น Ololo Creative Hubs จึงเป็นอีกตัวอย่างที่น่าสนใจที่แสดงให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานในเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ และเศรษฐกิจนอกระบบโดยรวม สามารถได้รับการสนับสนุนผ่านตัวกลางที่เหมาะสม โดยไม่จำเป็นต้องเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบ

3. หัวข้อ “Enhancing Productivity and Innovation for Growth in the Informal Economy”

โดย George Wong

Managing Director & Principal Consultant, Hoclink Systems & Services Pte Ltd, Singapore

ความหมายและความสำคัญของความสามารถในการผลิต

ความสามารถในการผลิต (Productivity) อาจให้คำนิยามได้ว่า ประสิทธิภาพของบุคคล หรือธุรกิจใดๆ ในการใช้ทรัพยากรเพื่อผลิตสินค้าและบริการ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์และมูลค่าทางธุรกิจสูงสุด ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจภายในหรือนอกระบบ ควรคำนึงถึงและมุ่งพัฒนาอยู่เสมอเพื่อเพิ่มรายได้และมูลค่าให้แก่ธุรกิจของตน

จากหัวข้อทั้งสองข้างต้น จะเห็นได้ว่า เศรษฐกิจนอกระบบมีอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ การขาดการเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นในการผลิตและการเพิ่มผลผลิต ซึ่งรวมไปถึงทักษะและฝีมือของแรงงาน ดังนั้น การเพิ่มความสามารถในการผลิตด้วยวิธีการต่างๆ อาทิ การจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม และการเสริมขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา จะเป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้า เพิ่มรายได้ และเพิ่มเสถียรภาพในการประกอบกิจการ รวมถึงเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับธุรกิจนอกระบบ เพื่อให้ผู้ประกอบการเหล่านั้นสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และมีความยืดหยุ่น พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงต่อทั้งอุปสงค์ผู้บริโภค และสถานการณ์โลกซึ่งอาจไม่สามารถคาดการณ์ได้

แนวคิดเพื่อเพิ่มความสามารถในการผลิต

เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจมีการพัฒนาแนวทางและกระบวนการในการดำเนินงานของตนเพื่อเพิ่มความสามารถในการผลิตด้วยตนเองอย่างยั่งยืน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจเริ่มจากการปลูกฝังค่านิยมที่ส่งเสริมความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ด้วยแนวคิดที่มุ่งการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับกิจการของตน และมุ่งมั่นที่จะพัฒนาความสามารถในการผลิตต่อไป

นอกจากนี้ เศรษฐกิจนอกระบบมักไม่มีการจัดเก็บข้อมูลการดำเนินงาน ดังนั้น ผู้ประกอบการอาจพิจารณาปรับใช้แนวคิดในการตรวจวัดและประเมินประสิทธิภาพการผลิตอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การปรับปรุงพัฒนาเป็นไปได้อย่างราบรื่นและเป็นรูปธรรม โดยสามารถใช้แนวคิดมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ซึ่งคำนวณได้จากการหักรายจ่ายจากกระบวนการผลิต ซึ่งรวมถึงทั้งวัตถุดิบ และแรงงานที่ใช้ ออกจากมูลค่าการขาย และอาจนำมูลค่าเพิ่มที่ได้มาคำนวณความสามารถในการผลิตของแรงงานและทุนต่อไป โดยนำมูลค่าเพิ่มมาหารด้วยปัจจัยที่ต้องการทราบความสามารถในการผลิตได้อีกด้วย

แนวทางสำหรับธุรกิจในระบบเศรษฐกิจนอกระบบ

การเพิ่มความสามารถในการผลิตสำหรับธุรกิจนอกระบบนั้น อาจแบ่งได้เป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

(1) ทรัพยากรด้านการเงิน โดยตัวธุรกิจเองควรมีการบันทึกรายรับรายจ่าย และการประเมินความสามารถในการผลิต อยู่เสมอเพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และพิจารณาแนวทางในการพัฒนาต่อไป และในเวลาเดียวกัน ภาครัฐก็อาจจัดให้ ระบบการเงินแบบจุลภาค (Microfinance) ซึ่งเป็นการให้สินเชื่อแก่ผู้ยากจนด้วยดอกเบี้ยที่ต่ำกว่า สามารถเข้าถึงได้โดยง่ายโดย ผู้ประกอบการ รวมถึงกำหนดนโยบายเพื่อมอบเงินช่วยเหลือหรือเงินสมทบเพื่อเป็นทุนตั้งต้นตามความเหมาะสม

(2) กระบวนการทางธุรกิจ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และอาจปรับใช้วงจรการ ปฏิบัติงานแบบ PDCA กล่าวคือ มีการวางแผน ดำเนินการ ประเมินผล และปรับปรุงการทำงานตามผลการประเมินอยู่เสมอ และใน ขณะเดียวกัน ควรมุ่งมั่นที่จะเพิ่มมูลค่าในการผลิต พร้อมๆ กับการลดความผิดพลาดในการผลิต หรือกระบวนการใดๆ ที่ไม่ก่อให้เกิด มูลค่าเพิ่มแก่สินค้าและบริการ เช่น กระบวนการขนส่ง หรือกระบวนการจัดเก็บสินค้าในคลัง

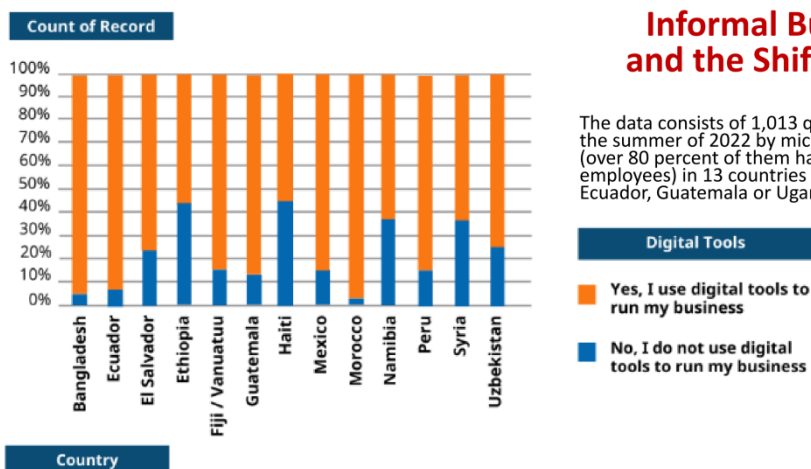
(3) การพัฒนาบุคคล หมายถึงการส่งเสริมทักษะและความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของทั้งผู้ประกอบการเอง และลูกจ้าง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในทุกกระบวนการ โดยอาจรวมถึงการฝึกสอนทักษะใหม่ๆ เพิ่มเติม (Upskill) การส่งเสริม ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะด้านดิจิทัล

(4) การบริหารฐานลูกค้า เช่นเดียวกับธุรกิจในระบบ การรักษาและขยายฐานลูกค้าก็มีความสำคัญสำหรับธุรกิจนอก ระบบเองอย่างมาก โดยผู้ประกอบการควรมุ่งเน้นการทำความเข้าใจความต้องการของลูกค้า มุ่งพัฒนาประสิทธิภาพการใช้งานสินค้าและ บริการให้ตอบโจทย์และมีคุณภาพดียิ่งขึ้น และคิดค้นจุดเด่น หรือจุดดึงดูดซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพื่อให้ลูกค้าสนใจใช้งานสินค้าและ บริการของตนแทนคู่แข่ง นอกจากนี้ ยังอาจเสริมการตลาดของตนผ่านช่องทางดิจิทัล และปรับใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการทำธุรกรรม

การประยุกต์ใช้นวัตกรรมดิจิทัล

Workshop on Transformation of the Informal Economy (17th – 19th March 2025)

Informal Businesses and the Shift to Digital

The data consists of 1,013 questionnaires, completed in the summer of 2022 by micro- and small businesses (over 80 percent of them have only one or two employees) in 13 countries of the Global South such as Ecuador, Guatemala or Uganda.

Source: United Nations Development Programme

Enhancing Productivity and Innovation for Growth in the Informal Economy
by Mr. George Wong © 2025 Hoclink Systems & Services Pte Ltd

ผลการสำรวจอัตราการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการขนาดย่อมใน 13 ประเทศฝั่งซีกโลกใต้ในปี 2565 โดยทุกประเทศล้วนมีอัตราการใช้งานสูงกว่าร้อยละ 50 (ข้อมูลจากโครงการพัฒนาของสหประชาชาติ)

เทคโนโลยีดิจิทัลถือเป็นตัวช่วยที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อผู้ประกอบการใดๆ โดยเฉพาะผู้ประกอบการธุรกิจนอกระบบ ดังที่อาจสังเกตได้จากอัตราการใช้งานของเหล่าผู้ประกอบการที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นทั้งช่องทางในการเพิ่มรายได้ผ่านแพลตฟอร์มซื้อขายและการตลาดออนไลน์ การลดรายจ่ายจากต้นทุนของการจัดเตรียมและดูแลหน้าร้าน การบริหารจัดการกิจการผ่านเครื่องมือดิจิทัล และตัวเลือกในการเสริมสร้างทักษะผ่านหลักสูตรออนไลน์ต่างๆ อีกทั้งยังเป็นผลดีต่อทั้งพนักงาน ซึ่งมีการงานลดลงและประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มขึ้น และต่อลูกค้าจากการเลือกซื้อสินค้าและการทำธุรกรรมที่สะดวกสบายและปลอดภัย นอกจากนี้ ช่องทางออนไลน์ทำให้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ซึ่งรวมถึงบริการหลังการขาย เป็นไปได้โดยง่ายและรวดเร็ว

อย่างไรก็ดี ทักษะและการรู้เท่าทันด้านดิจิทัล (Digital Literacy) นั้นเป็นปัจจัยใหม่ที่ผู้ประกอบการจะต้องคำนึงถึงเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลได้ตรงตามความต้องการของธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

4. หัวข้อ “Power and Potentiality of Informal Economy and Its Transformation: Case of India”

โดย Jairaj Mashru

International Consultant, Global Creative Economy Council India

เศรษฐกิจนอกระบบในประเทศอินเดีย

กว่า 1 ใน 3 ของประชากรทั้งหมดในอินเดีย หรือราวๆ 400 ล้านคนทำงานในเศรษฐกิจนอกระบบ โดยเฉพาะประชากรในพื้นที่ชนบทและกึ่งเมือง ซึ่งถือเป็นร้อยละ 60 ของพื้นที่ในประเทศ จึงอาจกล่าวได้ว่าเศรษฐกิจนอกระบบเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภาพรวมของอินเดีย โดยเป็นทั้งผู้สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยตรง และเป็นแรงงานผลิตสินค้าและบริการให้กับธุรกิจนอกระบบ แต่ในขณะเดียวกันก็ถูกมองว่าเป็นภาคส่วนที่ลดรั้งความเจริญของประเทศไว้ เนื่องด้วยรายได้ต่อหัวที่ต่ำกว่า และคุณลักษณะของผู้ประกอบการซึ่งมักมีรายได้น้อย และมีอัตราการอ่านออกเขียนได้ต่ำกว่า อีกทั้งยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเช่นผู้ประกอบการในระบบ

เนื้อหาของเศรษฐกิจนอกระบบส่วนใหญ่มีความเรียบง่ายในเชิงการปฏิบัติงาน กล่าวคือ เป็นกลุ่มอาชีพที่ไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะมากนักในการดำเนินงาน อาทิ คนงานก่อสร้าง เจ้าของร้านค้า ช่างไฟฟ้า ฯลฯ แต่ก็มีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับเศรษฐกิจในระบบ เนื่องจากเป็นที่มาของทรัพยากรและแรงงานราคาถูก ดังนั้น เศรษฐกิจทั้งสองประเภทจึงมีทิศทางและอัตราการเติบโตที่ควบคู่กันไปอย่างมีอาจแยกจากกันได้โดยสมบูรณ์ แม้จะมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงในด้านเนื้อหาและกระบวนการดำเนินงานก็ตาม โดยอาจเห็นได้จากสถานการณ์เศรษฐกิจในช่วงระหว่างปี 2559-2564 ซึ่งธุรกิจนอกระบบกว่า 6 ล้านธุรกิจต้องปิดตัวลงเนื่องจากการชะลอตัวของกำลังการผลิตในระบบ ซึ่งเป็นผลมาจากอัตราดอกเบี้ยที่สูงและสภาพคล่องทางการเงินที่ฝืดเคือง รวมถึงผลกระทบจากวิกฤตโรคระบาดโควิด 19 และมาตรการกักตัว

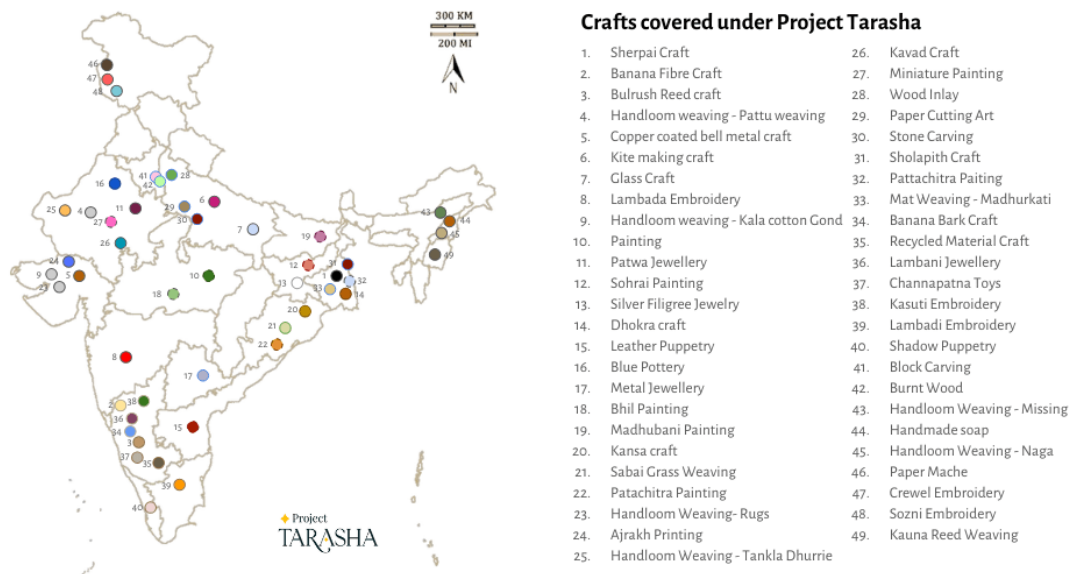
ภาพแสดงตึกสำนักงานและชุมชนแออัดในเมืองมุมไบ ประเทศอินเดีย ซึ่งจะสังเกตเห็นถึงความใกล้ชิดของทำเลที่ตั้ง อันเนื่องมาจากลักษณะการทำงานของแรงงานนอกระบบ (ที่มา: *Unequal Scenes*, Johny Miller Photography)

แนวทางเชื่อมสัมพันธ์ของ 2 ขั้วเศรษฐกิจ: Project Tarasha และ Business of Handmade

ด้วยความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐของอินเดียกว่า 10 หน่วยงาน องค์กร Creative Dignity และบริษัท Titan โครงการ Project Tarasha และ Business of Handmade ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2564 และมีการดำเนินงานมาโดยตลอด เพื่อที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ของเศรษฐกิจนอกระบบและในระบบให้มีความใกล้ชิดและมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างความทักษะใหม่ๆ สำหรับศตวรรษที่ 21 ให้กับเหล่าช่างฝีมือของอินเดีย และพัฒนาระบบพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานและต่อยอดธุรกิจ

อาทิ การจัดการอบรมทักษะดิจิทัล ทักษะการสร้างแบรนด์ (Brand Building) และการจัดทำระบบบัตรประจำตัวช่างฝีมือ (Artisan ID Cards) เพื่อให้ช่างฝีมือเหล่านั้นสามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าในปัจจุบัน และสามารถประกอบธุรกิจได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

Project Tarasha ครอบคลุมงานฝีมือกว่า 49 ประเภททั่วประเทศ (ที่มา: tarasha.org)

นโยบายริเริ่มของภาครัฐ

รัฐบาลอินเดียได้ดำเนินการจัดทำระบบ “India Stack” ซึ่งเป็นการพัฒนา 3 แง่การใช้ชีวิตของประชาชนอินเดียให้เข้าสู่ระบบดิจิทัล ได้แก่

(1) แอ็ดดัลกัษณ์ โดยมีการใช้งานระบบยืนยันตัวตนอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับผู้ประกอบการและผู้บริโภคในการทำธุรกรรมออนไลน์

(2) แง่การชำระเงิน ผ่านระบบ Unified Payment Interface (UPI) ซึ่งควมรวมบริการทางการเงินของธนาคารอินเดียกว่า 653 แห่งไว้ในที่เดียว โดยสามารถใช้จ่ายผ่านแอปพลิเคชันที่รองรับได้อย่างสะดวก ปลอดภัย และไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม ซึ่ง ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2568 นั้น การชำระเงินผ่าน UPI คิดเป็นกว่าร้อยละ 82 ของการชำระเงินทั้งหมดในอินเดีย

(3) แง่การแบ่งปันข้อมูล เพื่อให้การแบ่งปันข้อมูลบนระบบออนไลน์เป็นไปได้อย่างปลอดภัย โดยผู้ใช้งานระบบดังกล่าวมีสิทธิในการให้ความยินยอมที่จะรับ ส่ง หรือแบ่งปันข้อมูลใดๆ เพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นส่วนตัว

นอกจากนี้ ได้มีการจัดตั้งแพลตฟอร์มหลักในชื่อ ONDC หรือ Open Network for Development Commerce ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มไม่แสวงผลกำไรที่เชื่อมต่อกับแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมด เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมออนไลน์ให้กับประชาชน ทั้งสำหรับผู้ซื้อและผู้ขาย อีกทั้งรัฐบาลบางส่วนในอินเดียยังได้เริ่มออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิในการปฏิบัติงานให้กับแรงงานแพลตฟอร์ม (Platform-Based Workers) ซึ่งจะมีการบังคับใช้ในทุกรัฐของอินเดียในเร็ว ๆ นี้ ซึ่งการดำเนินนโยบายทั้งหมดที่กล่าวมาของรัฐบาลอินเดียนั้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและประสิทธิภาพของความช่วยเหลือจากภาครัฐในการส่งเสริมเศรษฐกิจนอกระบบได้เป็นอย่างดี

5. หัวข้อ “Transformation of the Informal Economy: The Singapore Experience”

โดย George Wong

Managing Director & Principal Consultant, Hoclink Systems & Services Pte Ltd, Singapore

สิงคโปร์ในยุคพัฒนาอุตสาหกรรม

ในช่วงก่อนได้รับเอกราช สิงคโปร์เป็นประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยเศรษฐกิจนอกระบบเป็นหลัก โดยแรงงานส่วนมากเป็นแรงงานนอกระบบ และมีอัตราการว่างงานที่สูงถึงประมาณร้อยละ 14 ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ไม่เอื้อต่อการเติบโตของเศรษฐกิจในระยะยาว

รัฐบาลสิงคโปร์จึงได้มีนโยบายแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development Board: EDB) ขึ้นเพื่อหาแนวทางดึงดูดการลงทุนต่างชาติเพื่อเป็นงบประมาณสำหรับการพัฒนาประเทศสู่ยุคอุตสาหกรรมต่อไป โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดระเบียบพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่ตามท้องถนน ด้วยการจัดสรรศูนย์การค้าอย่างเป็นทางการเป็นหลักแหล่ง (Hawker Centers) พร้อมออกมาตรการกำกับควบคุมดูแลการซื้อขายและความสะอาด และมีการวางผังเมืองเพื่อลดการสร้างที่พักอาศัยอย่างไม่เป็นทางการ และการค้าขายตามท้องถนน ส่งผลให้เศรษฐกิจเติบโตขึ้นกว่า 3 เท่า อัตราว่างงานลดลงอย่างมาก และมีแรงงานภายในระบบซึ่งได้รับสวัสดิการแรงงาน และมีคุณภาพชีวิตโดยรวมที่ดีขึ้น

หนึ่งใน Hawker Center ของสิงคโปร์ ซึ่งได้รับการยอมรับจาก UNESCO ให้เป็นหนึ่งในมรดกทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติ

การขยายตัวเมืองและขอบเขตกฎระเบียบ

จำนวนแรงงานที่ทำงานในเมืองที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความแออัดภายในตัวเมือง และการตั้งถิ่นฐานเพื่ออยู่อาศัยอย่างไม่เป็นทางการ อีกทั้งช่องว่างในกฎระเบียบเกี่ยวกับแรงงานนั้นก็เริ่มประจักษ์ชัดขึ้น รัฐบาลสิงคโปร์จึงดำเนินโครงการจัดหาที่อยู่อาศัยอย่างเป็นทางการเพื่อแก้ปัญหาชุมชนแออัด และอำนวยความสะดวกในการเดินทางภายในตัวเมืองด้วยบริการขนส่งสาธารณะ พร้อมปรับแก้กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสิทธิแรงงาน และพัฒนากองทุนเงินดำรงชีพกลาง (Central Provident Fund: CPF) เพื่อรองรับการจ่ายเงินบำนาญให้แก่ประชาชนวัยเกษียณ และออกนโยบายสนับสนุนการเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ทั้งทางด้านภาษี เงินสนับสนุนจากรัฐ และการพัฒนาขั้นตอนการจดทะเบียนธุรกิจผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้งยังมีการก่อตั้งสถานศึกษาทางด้านเทคนิคเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างทักษะและความสามารถของประชากร ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวได้ทำให้เศรษฐกิจของสิงคโปร์มีการเติบโตยิ่งขึ้น โดยเน้นไปที่ธุรกิจการให้บริการ และธุรกิจในอุตสาหกรรมทำเงินต่างๆ

ยุคเศรษฐกิจดิจิทัลและการเปลี่ยนแปลงแรงงาน

ช่วงปี 2540 เป็นช่วงที่โลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งนอกจากจะมีการติดต่อระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างมากแล้ว เทคโนโลยีดิจิทัลก็มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วเช่นกัน จึงนำมาซึ่งการแข่งขันกับประเทศอื่นที่มีต้นทุนในการผลิตต่ำกว่า อาทิ จีน และอินเดีย และความท้าทายในด้านแรงงานและการประกอบอาชีพ ทั้งในด้านการใช้งานเทคโนโลยีอัตโนมัติที่นำมาซึ่งการว่างงาน และการทำงานรูปแบบใหม่ในเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งยังไม่เคยมีกฎระเบียบรองรับมาก่อน

เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล รัฐบาลสิงคโปร์ได้ดำเนินนโยบายโดยเน้นการดึงดูดบริษัทเทคโนโลยีนานาชาติขนาดใหญ่ให้จัดตั้งสำนักงานประจำภูมิภาคในสิงคโปร์ ส่งเสริมการใช้งานพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และแพลตฟอร์มออนไลน์ของภาคธุรกิจ และลงทุนวิจัยในด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI) ระบบอัตโนมัติ และโครงสร้างพื้นฐานอัจฉริยะ พร้อมกับการพัฒนาระบบต่างๆ ของทางภาครัฐให้รองรับการใช้งานแบบออนไลน์ และการสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชน โดยเฉพาะธุรกิจขนาดเล็ก หันมาใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อช่วยในการประกอบกิจการ

นอกจากนี้ รัฐบาลสิงคโปร์ยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาแรงงานเช่นเดียวกับยุคที่ผ่านมา โดยได้มีการออกนโยบายแรงงานใหม่ๆ เพื่อขยายขอบเขตการคุ้มครองให้ครอบคลุมงานฟรีแลนซ์และงานอิสระอื่นๆ และให้การสนับสนุนทางการเงินสำหรับธุรกิจสตาร์ทอัพ และผู้ประกอบการด้านเทคโนโลยี พร้อมทั้งจัดการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้าง (Upskill) หรือปรับเปลี่ยน (Reskill) ทักษะเฉพาะด้านของแรงงานให้เหมาะสมกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม และจัดโครงการเปลี่ยนผ่านระหว่างอาชีพ (Mid-Career Transition Program) เพื่อช่วยสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพใหม่ให้กับแรงงานที่ถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี

พนักงานส่งอาหารในประเทศสิงคโปร์ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแพลตฟอร์ม (Platform Workers Act) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนมกราคม ปี 2568

บทเรียนจากแนวทางการพัฒนาประเทศของสิงคโปร์

จากความสำเร็จของสิงคโปร์ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญอย่างยิ่งยวดของการดำเนินนโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมเศรษฐกิจนอกระบบไปพร้อมๆ กับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม ซึ่งแนวทางของรัฐบาลสิงคโปร์ในการเพิ่มศักยภาพของเศรษฐกิจนอกระบบนั้นคือการเริ่มจากการลดความไม่เป็นทางการของธุรกิจนอกระบบผ่านการจัดระเบียบ ทั้งในด้านการจัดผังเมืองและความรู้และทักษะของประชากร เพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่การดำเนินงานในระบบ หลังจากนั้นจึงสนับสนุนเหล่าแรงงานที่เข้ามาในระบบแล้วด้วยกฎระเบียบแรงงาน เพื่อให้เกิดการจ้างงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสม แล้วจึงพัฒนาต่อเนื่องเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัลที่เน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่ออำนวยความสะดวกและเสริมประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน โดยในทุกขั้นตอนนี้ การพัฒนาทักษะของแรงงานให้ทัดเทียม เหมาะสมกับยุคสมัยอยู่เสมอเป็นหัวใจหลักในการผลักดันการเติบโตของเศรษฐกิจและของประเทศ

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลประเทศอื่นๆ จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงคุณลักษณะเฉพาะตัวของประเทศสิงคโปร์ก่อนที่จะนำแนวทางการพัฒนาดังกล่าวมาดำเนินการตามในประเทศของตน อันได้แก่ การบริหารของรัฐที่เข้มงวดและแข็งแกร่ง ความต่อเนื่องของการดำเนินนโยบาย การลงทุนอย่างมากในการศึกษาและการฝึกฝนทักษะ และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดของภาครัฐและเอกชน ซึ่งอาจไม่ใช่ทุกประเทศที่สามารถดำเนินการให้เกิดปัจจัยเหล่านี้นั้นขึ้นได้ อีกทั้งสภาพแวดล้อม และลักษณะของงานและแรงงานนอกระบบในแต่ละประเทศที่แตกต่างกัน โดยอาจสังเกตได้จากตัวอย่างของทวีปแอฟริกาและประเทศอินเดียในตอนต้น ทำให้ไม่สามารถใช้แนวทางพัฒนาใดแนวทางหนึ่งเป็นหลักสากลได้ ดังนั้น ภาครัฐจึงควรพิจารณาปัจจัยภายนอก และสภาพแวดล้อมต่างๆ ภายในประเทศของตน แล้วจึงยึดแนวทางของประเทศที่ประสบความสำเร็จเป็นแบบอย่างเพื่อพัฒนาแนวทางของตนตามสมควรต่อไป

ส่วนที่ 2 ประโยชน์ที่ได้รับและการขยายผลจากการเข้าร่วมโครงการ

■ ประโยชน์ต่อตนเอง

ได้เสริมสร้างองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจนอกระบบอย่างครอบคลุม โดยได้ทราบถึงคุณลักษณะเฉพาะตัวของเศรษฐกิจนอกระบบ และแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมการประกอบอาชีพของแรงงานนอกระบบ อีกทั้งยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับความพยายามของทั้งภาครัฐ และองค์กรอิสระ รวมถึงภาคส่วนอื่นๆ ในต่างประเทศในการดำเนินการเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว

■ ประโยชน์ต่อหน่วยงานต้นสังกัด

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจนอกระบบซึ่งประสบผลสำเร็จของประเทศต่างๆ จะมีส่วนช่วยอย่างมากในขั้นตอนการวิเคราะห์และวางแผนนโยบาย โดยเฉพาะสำหรับการปฏิบัติราชการของกระทรวงดิจิทัลฯ ซึ่งมีความรับผิดชอบหลักโดยตรงต่อหนึ่งในปัจจัยหลักของการพัฒนา คือ การส่งเสริมและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของแรงงานนอกระบบ

■ ประโยชน์ต่อสายงานหรือวงการวิชาชีพ

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจนอกระบบถือเป็นสิ่งจำเป็นอันดับแรกสำหรับภาครัฐเพื่อให้สามารถกำหนดแนวนโยบายที่ตอบโจทย์ความต้องการจำเพาะของแรงงานได้สูงสุด โดยกระทรวงดิจิทัลฯ สามารถประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ หรือให้ความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานในจุดนี้ต่อไป

กิจกรรมการขยายผลที่ได้ดำเนินการภายในระยะเวลา 60 วันนับจากวันสุดท้ายของโครงการ

ได้มีการแบ่งปันความรู้ในหัวข้อเศรษฐกิจนอกระบบ และประสบการณ์จากการอบรมกับบุคลากรภายในกองการต่างประเทศ รวมถึงกองอื่นๆ ที่มีการกิจเกี่ยวข้องภายในสำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลฯ

กิจกรรมการขยายผลที่จะดำเนินการภายใน 6 เดือนหลังเข้าร่วมกิจกรรม

อาจมีการพิจารณาแลกเปลี่ยนข้อมูลเพิ่มเติมกับหน่วยงานอื่นๆ นอกเหนือจากสำนักงานปลัดฯ ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงดิจิทัลฯ และมีการกิจเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล อาทิ สำนักพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล เพื่อให้สามารถวางแผนและปฏิบัติงานตามแนวนโยบายแบบบูรณาการร่วมกันได้อย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในอนาคต